

ШЛЯХИ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКОЮ СИСТЕМОЮ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У статті розглядається проблематика процесів управління банківською системою України на макро- та мікрорівнях. Надається ретроспективна оцінка суб'єктивних та об'єктивних чинників впливу на банківську систему, загальний аналіз її поточного стану та визначено заходи, які рекомендується застосовувати для забезпечення результативного менеджменту.

Ключові слова: проблема, банківська система, глобалізація, інтеграція, грошово-кредитні ресурси, управління.

Сучасний етап розвитку вітчизняної банківської системи є унікальним історичним явищем з двох причин. По-перше, це те, що новітнє державне утворення переживає ключові етапи свого становлення в нових економічних умовах, відтворених на основі науково-технічної революції та нових рівнів інформатизації процесу суспільного розвитку. По-друге, значною мірою імпортовані з-за кордону кризові явища національної банківської системи вперше відтворюються в глобальному економічному вимірі. Для забезпечення ефективного й стабільного функціонування суб'єкта управління банківської системи слід діяти узгоджено та результативно, щоб не допустити її регресу.

Процеси управління банківською системою досліджувалися багатьма теоретиками і практиками банківської справи. Серед них можна назвати В. Гейця, С. Ільєсова, Ф. Мішкіна, А. Мороза, Г. Папіряна, С. Савлука, М. Фрідмена, М. Швайку, С. Яременка, та ін [2-4]. Однак слід зауважити, що сучасний кризовий стан банківської системи нашої держави свідчить про недостатню рішучі дії Національного банку України в плані подолання фінансової кризи, а також про недостатній ступінь готовності провідних практиків банківської справи до сучасних фінансових викликів [5]. Тому цей напрям дослідження є досить актуальним.

Метою статті є розкриття узагальненого й зваженого погляду на проблеми національної банківської системи, окреслення кола внутрішніх та зовнішніх чинників впливу на процеси управління, що в ній відбуваються, здійснення аналізу банківської системи та визначення заходів, які рекомендується застосовувати для забезпечення результативного менеджменту.

Банківська система України на сучасному етапі покликана надати імпульс для подальшого розвитку економіки, підтримати процеси реформування технологічно відсталих й енергоємних галузей народного господарства, а також забезпечити втілення пріоритетних проектів національного розвитку.

Проблеми управління банківською системою слід розглядати в аспектах забезпечення ефективності менеджменту на таких організаційно-структурних рівнях:

- макрорівень - загальнодержавний, яким опікується Національний банк України;
- мікрорівень - управління комерційним банком;
- міжнародний - рівень, на якому оперують банки зі значними частками іноземного капіталу в межах

міжнародних банківських груп та національні учасники двох попередніх рівнів під час проведення операцій на міжнародних ринках та в процесі реалізації будь-яких видів міждержавної взаємодії.

Спробуємо детально розглянути проблеми ефективності менеджменту на вищевказаних рівнях, які за своєю суттю є формотворчими для процесів управління та функціонування національної банківської системи.

Національний банк України власною діяльністю повинен забезпечити стабільність курсу національної валюти, стримувати інфляційні процеси та забезпечувати розвиток національної економіки шляхом проведення зваженої монетарної політики та засобами регулювання грошово-кредитної системи. Для забезпечення стабільності гривні Національний банк виробляє і реалізує основні засади грошово-кредитної політики та монетарні показники, що базуються на прогнозуванні економічного розвитку в короткостроковій перспективі. На підставі цих показників, а також у межах законодавчого регулювання власної діяльності та загальногосподарських процесів він здійснює поточне регулювання [4].

Останні декілька років характеризувалися суттєвими викликами в роботі цього регулятора. Ретроспективний погляд на них виявляє такі чинники: внутрішньодержавна політична нестабільність; міжнародний політичний дисбаланс, що зумовив конфлікти та економічні війни; посилення негативного впливу глобальних економічних процесів; зменшення довіри до національної банківської системи й до національної валюти; зростання частки проблемних банків у структурі банківської системи; дефіцит платіжного балансу; суттєве зростання зовнішнього та внутрішнього державного боргу; необхідність рекапіталізації державою окремих комерційних банків та деякі менш суттєві чинники. Усі вони мали негативний вплив на функцію підтримання стабільності гривні й реалізацію інших завдань Національного банку. Останнім часом завдяки зваженій позиції різних органів влади вплив деяких з наведених факторів локалізовано чи обмежено. Однак не вдалося досягти гармонійних позицій щодо проблемних активів банківської системи, рівнів державних боргів та нарощення загальносистемної капіталізації [1]. Слід виділити проблеми оздоровлення банківської системи через виведення в окрему структуру проблемних активів комерційних банків та питання раціонального

повернення державі інвестицій у рекапіталізовані комерційні банки чи їх оптимізацію на загальнодержавному рівні [3].

Необхідно зазначити, що з наведених болючих проблем Національний банк жодної з них не може вирішити без скоординованої взаємодії з іншими інститутами влади або комерційними та інвестиційними структурами, які для цього мають забезпечити відповідну самоорганізацію на мікрорівні. У питаннях капіталізації банківської системи слід також враховувати той факт, що загальна частка капіталу іноземних структур має підлягати ефективному державному контролю, що зменшує потенціал співпраці з іноземними інвесторами комерційної банківської установи. Інші проблеми власної діяльності Національний банк може вирішувати в робочому порядку, в чому йому значною мірою допомагає сталий кадровий ресурс, відсутність кардинальних законодавчих змін у господарській та фінансовій царинах та управлінський досвід, накопичений під час кількох фінансових й політичних криз та реформ, що відбулися протягом останніх майже двох десятиліть існування незалежної України [6].

Мікрорівень банківської системи більш дотичний до суспільного життя, а тому знайомий широкому загалу. З розвитком національної банківської системи, набуттям все більшої її ваги й ролі в державному господарському механізмі, проблемами комерційних банків цікавляться всі категорії громадян, які так чи інакше користуються її послугами. Ці проблеми підлягають класифікації, описані в багатьох національних та іноземних джерелах [7]. На наш погляд, їх можна структурувати за такими категоріями:

- матеріально-фінансові;
- проблеми ефективного управління;
- проблеми конкурентного середовища та розвитку;
- проблеми загальнодержавного характеру, що зумовлені неефективністю та неконкурентоспроможністю управління на макрорівнях.

Безперечним є факт інтегрованості всіх наведених категорій проблем в єдиний механізм, до збалансування якого менеджери та власники комерційних банків залучають широкий спектр інструментальної бази. Це адміністративний ресурс і власні бізнесові можливості, інструменти рефінансування в Національному банку, РК-робота з громадською думкою, залучення міжнародного фінансування, пошук міноритарних акціонерів та нових власників банківського бізнесу та ін. За умови, що регулятор в особі Національного банку бере на себе й ефективно виконує завдання із запобігання розвитку різноманітних негативних зовнішніх чинників, які впливають на діяльність кожної банківської установи з об'єктивної точки зору, менеджменту комерційних банків доводиться стикатися й вирішувати проблеми суб'єктивного характеру. Багато надій комерційні банки покладають на вирішення їх через Асоціацію українських банків та Український кредитно-банківський союз як ефективних лобістів власних загальносистемних інтересів у владних структурах. Зрештою, Національний банк у першу чергу опікується забезпеченням стабільного фінансового стану комерційних банків та їх достатньої капіталізації. Водночас прибутковість комерційних банків є проблемою самих банків. У зв'язку з цим значними проблемами менеджменту цього рівня управління є загострення конкуренції всередині банківської системи

та проблема адекватності процедур ризик-менеджменту. Сучасні технології, які використовувалися під час проведення кредитних операцій, такі, як скоринг, скрінінг клієнтів-позичальників, використання лімітів для проведення кредитних операцій, не дали ефективних результатів в умовах фінансово-економічної кризи. Причина цього, як не дивно, знаходиться на перехресті таких царин знання, як психологія ринку, філософія та економічна теорія. Адаже в умовах зростання вартості нерухомого й рухомого майна клієнтів-позичальників, зростання доходів громадян й навіть ревальвації національної валюти, що відбувалася у 2008 р., оптимізм усіх учасників фінансового ринку був занадто великим. Комплексне поєднання схильних до ризику клієнтів, банків та регулятора, який слідкує за звичним зростанням у банківському секторі, в процесі якого виграють усі його учасники, призвів до прийняття надмірних кредитних ризиків банківською системою, наслідки чого можна спостерігати і сьогодні. Назва цієї проблеми - звичайне прагнення до наживи, яке по суті й стало проблемою банківської системи [8].

Міжнародний рівень проблем, які вирішує банківська система нашої держави, досить часто має суто операційний характер. Це спричинено тим, що можливості лобювання інтересів національної банківської системи на рівні іноземних законодавців та регуляторів обмежені незначною роллю сучасної України на геополітичній мапі світу. Ринкові чинники, які може використовувати Національний банк для відстоювання інтересів національної банківської системи за кордоном, є несуттєвими у зв'язку з тим, що питома вага економіки нашої держави і, як наслідок, її банків, незначна навіть у європейському вимірі. Оскільки суттєва частка комерційних банків України є банками зі значною концентрацією іноземного капіталу, можна стверджувати, що вони в такому ж співвідношенні працюють на задоволення приватних, інституційних чи державних інтересів інших країн і меншою мірою зацікавлені у вирішенні першочергових завдань, які стоять перед національною банківською системою [9].

Серед основних проблем системного характеру, з якими стикається національна банківська система, є низький державний кредитний та інвестиційний рейтинг, відсутність довіри до національної грошової одиниці, імідж корупційної та сировинної економіки, нестабільної в політичному плані держави з недосконалим й недостатньо адаптованим законодавством. Усі ці проблеми негативно відбиваються на роботі як Національного банку, так і комерційних банків України [10].

На основі проведеного аналізу можна зробити висновок, що ефективність управління банківською системою в умовах глобалізації заслуговує значно більшої уваги з боку банківської спільноти і банківського регулятора.

Основна ціль ефективного управління банківською системою – це нарощування ресурсної бази її обсягу до потреб підтримання достатньої ліквідності банків і забезпечення їх рентабельності на рівні, який адекватний динаміці ринкової вартості капіталу.

Для досягнення результатів ефективного менеджменту українських банків, на нашу думку, слід застосовувати наступні заходи :

- покращення розрахунків з клієнтами і дотримання об'ємів власних коштів, необхідних для

- забезпечення нормальної роботи банківських установ та їх надійності;
 - постійний пошук шляхів нарощування капіталу;
 - формування оптимального складу ресурсів банку відповідно до його потреб та можливостей фінансового ринку;
 - здійснення постійного аналізу вартості ресурсів;
 - застосування виваженої кредитної політики, що збалансована за темпами і строками;
 - зниження частки ризикових (проблемних) активів;
- постійне використання у практичній діяльності сучасних методів управління ризиками;
 - забезпечення довіри з боку клієнтів до банківських установ через поінформованість їх про діяльність банків та послуги, комунікації з громадськістю, роз'яснення ситуації та подій.
- На нашу думку, застосування цих заходів дозволить підвищити ефективність функціонування банківської системи України.

Список літератури

1. Ільясов, С. Устойчивость банковской системы: механизмы управления, региональные особенности [Текст] / С. Ильясов. - М. : Юнити, 2001. - С. 68.
2. Папирян, Г. Экономика и управление банковской сферой: международный аспект [Текст] / Г. Папирян. -М. : Экономика, 2004. - С. 104-108.
3. Коваленко, В. Антикризове управління в забезпеченні фінансової стійкості банківської системи [Текст] / В. Коваленко, О. Крухмаль. - Суми : УАБС НБУ, 2007. - С. 18-22.
4. Швайка, М. Банківська система України: проблеми становлення й удосконалення [Текст] / М. Швайка. -К. : Вид. Київ. міжнар. ун-ту, 2010. - С. 110-119.
5. Основні показники діяльності банків України на 01.05.2010 [Текст] // Вісник НБУ. - 2010. -№ 6. -С. 44-66.
6. Кузнецова, А. Оцінка впливу іноземного капіталу на функціонування банківської системи [Текст] / А. Кузнецова, О. Другов, В. Рисін // Вісник НБУ. - 2007. - № 1. - С. 24.
7. Шевчук, В. Макроекономічні наслідки кредитного буму в Україні: соціально- економічні проблеми сучасного періоду України [Текст] / В. Шевчук // Фінансовий ринок України: глобалізація та євроінтеграція : зб. наукових праць / відп. ред. Є. І. Бойко. - Львів : ІРД, 2008. - Вип. 1 (69). - С. 94-102.
8. Кульпінський, С. Фіскальні наслідки державної підтримки проблемних банків [Текст] / С. Кульпінський // Наукові праці НДФІ: науковий збірник / гол. ред. І. Я. Чугунок. - К. : Наук.-досл. фін. інст. МФУ, 2009. -Вип. 1(46). С. 118-125.
9. Барановський, О. Банківські кризи :сутність, фактори виникнення та особливості прояву [Текст] / О Барановський. // Економіка України. - 2010. - №2. - С. 34 - 48.
10. Карчева, Г. Особливості функціонування банківської системи України в умовах фінансово-економічної кризи [Текст] / Г. Карчева // Вісник Національного банку України. - 2009. - №11. - С. 11 - 17.

РЕЗЮМЕ

Евенко Татьяна

Пути эффективного управления банковской системой в условиях глобализации

В статье рассматривается проблематика процессов управления банковской системой Украины на макро- и микро-уровнях. Предоставляется ретроспективная оценка субъективных и объективных факторов влияния на банковскую систему, общий анализ ее текущего состояния и определены меры, которые рекомендуется применять для обеспечения результативного менеджмента.

RESUME

Yevenko Tetyana

Ways of effective management of banking system under globalization

The article studies the processes of the management of the banking system of Ukraine on the macro- and micro levels. It provides a retrospective evaluation of the subjective and objective indicators of influence on the banking system, general analysis of its current state and the development prospects from the positions of efficient management.

Стаття надійшла до редакції 27.09.2012 р.